

LEKA
- vill og vakker

LEKA

LEKA KONFERANSEN

Herlaughallen 18. - 19. februar

"MIKROKOMMUNER"

Sagaøya Leka

Der nordtrøndersk havvann flyter inn mot det helgelandiske øyriket ligger sagaøya Leka. Skapt i et forunderlig geologisk krumspring for 500 millioner år siden. Leka er en opplevelse. Både i geologi og spennende vikinghistorie.

Om noen øyer langs vår forrevne kyst fortjener tilnavnet sagaøy, så er det Leka. Når du stevner inn den godt merkede innseilingen til gjestehavna på Skei, ser øya tilsynelatende ut som andre norske øyer. Med et fergeleie, litt småbebyggelse og grønne enger som bølger seg ned mot klippene på østsiden av øya. Gårdsbruk ligger spredt rundt i det frodige kulturlandskapet. Innimellom vokser gran og furu, plantet av mennesker i fordums tid.

Løfter du derimot blikket mot fjellene midt på øya, eller tar turen over mot øyas vestsida, vil du oppleve et øyeblikks forvirring. Plutselig befinner du deg i en helt annen verden. Slående lik et karrig amerikansk ørkenlandskap. Lekas vestsida domineres av golde, men utrolig vakre og mektige fjellformasjoner. Disse magnesium- og jernholdige mantelbergartene er i konstant forvitring. Det gir dem den vakre rødgyule fargen i skinnen fra sola vest i havet på sene kvelder.

– Dette er ultrabasiske bergarter. Serpentin, olivin og pyroxen, som i sin form utgjør det mest komplette ofiolittkomplekset i Norge, forklarer geologene. Her spaserer man faktisk på det som var jordens indre mantel for 500 millioner år siden. Ikke rart geologer fra alle verdenshjørner valfarter til Leka for å studere fenomenet.

Går du i disse fjellene, må du være på vakt og helst bruke de merkede turstiene. Å forsøke seg på aktiv fjellklatring i bratte partier på fotojakt etter sirkelende havørner, blir garantert en kortvarig alpin utskeielse. Store steinblokker ligger faretruende ustabil på skrå bergflater. Man får en ekkel fornemmelse av at en dyp utånding kan være nok til å utløse et ras.

Vandring i jordens indre

Det som ligger i dagen på Leka er størknet lava fra jordens indre. Denne lavaen utgjorde for 500 millioner år siden havbunnskorpene på den midtatlantiske rygg. Da Norge fikk sin form i kjølvannet av den kaledonske fjellkjedefolding, ble en dyp flik av havbunnskorpene brukket av og skjøvet innover kontinentet. Denne lille fliken er det som i dag er Leka – en øy på 57 kvadratkilometer. Det vi ser når vi vandrer i Lekas fjellandskap, er faktisk et tverrsnitt av bergartene slik de

ble dannet lagvis nedover i jordskorpen. Her kan man også se MOHO, grensen mellom jordens indre, mantelen, og jordskorpen. Lignende ofiolittkomplekser som på Leka finnes også i Oman, på Kypros, Newfoundland, og noen få andre steder i verden.

Nå var det neppe interessen for denne spesielle geologien som førte til at steinaldermennesket fant Leka attraktiv for over 10.000 år siden. Snarere fordi innlandsisen over Norge smeltet først i dette området. Det åpnet vei for de skinnkledde på sin vandring fra øst mot havet og matforrådene i vest.

I Solsemhola finnes hulemalerier fra steinalderen. Disse ble oppdaget av noen lokale ungdommer i 1912, og er de første kjente hulemaleriene i Nord-Europa. Funn tyder på at den 40 meter lange hulen var boplass og religiøs offerplass. På Leka, som i dag bebos av 500 mennesker, snubler du i fornminner stort sett overalt hvor du går.

Kong Herlaugs skipsgrav

I vikingtiden var Leka et maktsentrum på Namdalskysten. I sagalitteraturen er kong Herlaug omtalt, kongen som ikke ville underkaste seg Harald Hårfagre. "Det er bedre å dø stående, enn å ligge på kne resten av livet", skal kong Herlaug ha sagt da han overlot sitt rike til broren Hrollaug. Deretter lot han seg frivillig begrave levende sammen med sine trelle i en stor haug de hadde brukt tre år på å bygge. Denne gravhaugen er Norges største skipsgravhaug, opprinnelig 8 – 12 meter høy og 70 – 80 meter i diameter. Ukyndige utgravninger på 1700-tallet har redusert haugens form og størrelse betydelig. Men fortsatt er den markant i terrenget like øst for vertshuset Herlaug. Du ser den godt fra gjestehavna på Skei. Funn etter skipsnagler i haugen viser at skipet Herlaug lot seg gravlegge i, var mye større enn de velkjente Oseberg- og Gokstadskipene.

Andre kjente størrelser i sagalitteraturen har også sitt opphav på Leka. Vikinghøvdingen Gange-Rolv, for

eksempel, som fikk sitt tilnavn fordi han var så stor at han alltid måtte gå til fots. Ingen hest greide å bære ham. Gange-Rolv, senere kjent som normannerhøvdingen Rollo, ble lyst fredløs i Norge av Harald Hårfagre, og måtte rømme landet. Gange-Rolv ble jarl av Normandie i Frankrike i 911, utnevnt av Karl den tredje. Gange-Rolvs mor Hild var gift med Ragnvald Mørejarl. At hun var ekte Leka-væring, er kanskje ukjent for de fleste, men det står å lese i Snorres sagaer. Historikere mener Gange-Rolv var stamfar til Vilhelm Erobreren som la under seg både Frankrike og Danmark, og samlet England etter slaget ved Hastings i 1066. Lekaværingene sier halvt på alvor at den genetiske opprinnelsen for flere europeiske kongehus sto nettopp på denne lille øya på Nord-Trøndelagskysten.

Ørnerovet

I nyere tid er det nok ørnerovet de fleste forbinder med Leka. For 75 år siden, 5. juni 1932, ble knapt fire år gamle Svanhild Hartvigsen tatt av ørna og fløyet opp på en berghylle i Hagafjellet. En stor manngard fant henne der etter åtte timers leting. Hvis du av en eller annen grunn nærer et intenst ønske om å fornærme en lekaværing, så bare fnys av historien. Men, alle som har trasket den ulendte veien mot fjellhyllen der Svanhild ble funnet, er overbevist fordi en fireåring kunne umulig hatt mot, fysikk, eller klatreferdigheter til å ta seg opp hit på egen hånd.

Maritimt museum

Kommer du til Leka sommerstid, må du avlegge Leka bygdemuseum et besøk. I havområdet rundt Leka ligger et utall skipsvrak. Særlig i det urene farvannet på vestsiden av øya har mange skip møtt sin skjebne. Mange gjenstander fra disse skipene kan beskues på museet, gjenstander som i sin tid ble samlet av Johannes Furre. Her finnes en av Nord-Trøndelags største båtsamlinger og 2500 andre gjenstander, som skipsklokker, hornminer, gamle påhengsmotorer, lofotkister, modellbåter, og mye annet interessant for båtfolk. Hovedattraksjonen på museet er to av kanonene etter den franske korvetten "L'Enfant de la Patrie" (Fedrelandets barn) som forliste og sank ved Gutvik i Leka kommune 17. februar 1798. De 230 ombord reddet seg i land og gikk 30 mil til Trondheim.

Om sommeren er museet bemannet med guide som kan fortelle deg mer om denne hendelsen. Denne kan også tipse deg om hva Leka har å by på av andre attraksjoner - blant annet Skeisnesset kultursti, Årdalssanden badestrand på sørsiden av øya, Herlaugsspelet, og mye mer.

Kilde: ROAR BERG-HANSEN BÅTMAGASINET 2001

PROGRAM:

Mandag 18 Februar

- 09. 00 – 10.15 Frokost i hallen fra kl 09.00**
10.30 – 11 00 Åpning av konferansen - Arve Haug
11 00 – 11 40 De to første kommunene presenterer seg
11 40 – 12 00 Kaffepause
12 00 – 13 40 Kommunene forsetter presentasjon
13 40 – 14 15 Lunch
14.15 – 14.30 Fylkesmannen i NT
14 30 - 17 00 Konferansen forsetter

Her skifter konferansen ”takt” – MÅL: utforme en felles plattform ift. nytt inntektssystem. Konferansen må velge et sekretariat på 3 personer som får i oppgave å utforme mikrokommunenes felles presentasjon til Stadsråden. Konferansen velger også en eller to til å fremlegge denne.

Stikkord ift. felles plattform:

- 1. Hva mener vi må til for også å sikre framtiden for mikrokommunene.**
- 2. Endringer ift. Sørheimutvalget**
- 3. Skatt og inntekter.**

- 19.00 Felles middag**
20.30 Sosialt samvær på Vertshuset Herlaug.

Tirsdag 18 Februar

- 09.00 – 10.00 Frokost i hallen**
10.00 – 10.30 Oppsummering fra gårdsdagen (komiteen)
10.30 – 11.00 Lokalt innslag
11.00 – 11 45 Våre venner på Stortinget
11 45 – 12 30 Kaffepause /Lunch
12 30 – 12 40 Kommunalministeren ønskes velkommen
12 40 – 13 15 Konferansen legger fram sin sak
13 15 - 14 00 Kommunalministeren
14 00 – 14 45 Oppsummering og avslutning
14.45-15.15 Kaffe